

LUPTA LUI MARTIN LUTHER KING JR. PENTRU DEMNITATEA UMANĂ ȘI LIBERTATE RELIGIOASĂ

Drd. Mihail CIOPAȘIU

*Asistent Universitar, Facultatea de Teologie Baptistă,
Universitatea din București
Director Executiv, Fundația Providența (Proiectul Rut)
mihail.ciopasiu@gmail.com*

Abstract: Martin Luther King Junior's Fight for Human Dignity and Religious Freedom

Martin Luther King Junior is the leader of the first Afro American nonviolent demonstration started United States of America in 1955. A Baptist Minister with great oratorical skills and determined to fight against discrimination and the segregation of the Afro-Americans, King became soon the leader of the civil rights movement. Starting with the boycott to protest against the segregation in the busses, the civil rights movement expanded and inflamed a whole nation and changed the situation of the Afro-Americans as few would have ever imagined at the beginning of the movement.

Luther King promoted a nonviolent form of protestation that was more powerful than the guns, or the violence of the police who tried to stop several times the peaceful marches. From his own writings, and from the authors of his biographies, there are clear arguments that Luther King was motivated by his theology and his understanding of the Christian beliefs in his attempt for the social reforms and for religious freedom he dedicated all his life for. He promoted the human dignity that is rooted in the doctrine of Creation of men, who was created on God's own image and identified the source of this nonviolent approach in the Sermon on the Mountain and in the love preached by Jesus Christ.

Keywords: human dignity, religious freedom, love, nonviolence, image of God

Trăindu-și copilăria în perioada Marii Crize, Martin Luther King Junior a fost izbit de prejudecățile rasiale și de sărăcie. Deși cei mai buni prieteni

ai copilăriei erau albi, a existat un moment în care aceștia au început să evite întâlnirea cu King Junior. Mama sa a trebuit să îi explice reala problemă: „Ei sunt albi iar tu ești negru. Ei nu vor să mai petreacă timp cu tine.”¹ Atunci tânărul King a înțeles de ce el trebuia să călătorească pe scaunele din spate ale autobuzului, să frecventeze numai biserici de negrii, să studieze într-o școală segregată. De asemenea încă din anii timpurii ai vieții a fost martorul sărăciei care domnea în familiile de negrii.²

Situația negrilor în statele din Sudul Americii era una deosebit de grea datorită discriminării și rasismului. Aceștia nu aveau voie să frecventeze școlile, bisericile sau hotelurile albilor. Toaletele pentru negrii erau separate, iar în autobuze aceștia trebuiau să stea pe locurile din spate, aceasta în cazul în care vreun alb nu le cerea locul. Negrii erau discriminați pe piața de muncă, având salarii mai mici, fiind primii care erau concediați. De asemenea ei nu aveau dreptul să voteze, deși în multe state reprezentau mai mult de o treime din totalul populației.³

Având adânc înrădăcinate în amintire experiențele personale ale marginalizării și ale rasismului, Martin Luther King Jr. a căutat să găsească o modalitate de a stopa acest rău al societății. Ca tânăr păstor, King a fost preocupat de modul în care negrii pot să lupte împotriva asupririi, dar să îi iubească în același timp pe asupritorii lor. Cum pot lupta împotriva unui sistem opresiv deși oboșiți de segregare și umilință. Fiind implicat încă de la început în protestele organizate ca reacție la situația de discriminare a negrilor, King a devenit liderul acestei mișcări sociale. Una din caracteristicile principale ale acesteia, era faptul că întreaga mișcare a protestelor se desfășurau fără violență. Vorbind despre metoda non-violenței, King afirma „dragostea trebuie să fie idealul nostru. Iubiți-vă vrășmașii, binecuvântați pe cei ce vă blestemă și rugați-vă pentru cei ce vă asupresc și vă prigonesc.”⁴

King a luptat pentru a păstra întreaga mișcare în parametrii non-violenței și a iubirii. King a afirmat el însuși că principiile care au stat la baza acestor proteste au avut un fundament teologic, fiind inspirate din Cuvântul lui Dumnezeu. Mai mult decât atât, aceste învățături au fost

1 Clayborne Carson, ed., *The Autobiography of Martin Luther King, Jr.* (New York: Warner Books, 1998), 18.

2 Luther King, Jr., *Why We can't Wait* (Boston: Beacon Press, 1964), 17.

3 Luther King, Jr., 15.

4 Luther King, Jr., 51.

prezentate de însuși Domnul Isus Hristos în cadrul Predicii de pe Munte, argumentul teologic principal fiind dragostea, pe care King a văzut-o ca pe o *armă creativă*: „Predica de pe Munte a fost cea care i-a inspirat inițial pe negrii din Montgomery să ia o atitudine. Isus Hristos a fost cel care i-a determinat pe negrii să protezeze cu arma creativă a dragostei.”⁵

Mișcarea începută de Martin Luther King Jr. nu a acceptat ideea de violență fizică. Mai mult decât atât, King a fost împotriva oricărei forme de violență, precum ar fi și cea spirituală. În opinia lui, „rezistența non-violentă nu numai că refuză să își împuște adversarul, dar refuză și să îl urască. La centrul conceptului de non-violență, stă principiul dragostei.”⁶ King a descris foarte clar tipul de dragoste la care se referă, fundamentând-o în învățătura Noului Testament. El a descris această dragoste ca nefiind o stare emoțională sau afectivă precum ar fi *eros* sau *philia* care sunt prezente în Noul Testament, însă înseamnă dragoste romantică sau dragoste reciprocă: „cineva iubește pentru că este la rândul său iubit.”⁷ Ci dragostea care stă la baza protestului non-violent este dragostea prezentată în Cuvântul lui Dumnezeu sub forma grecească a cuvântului *dragoste* și anume dragostea *agape*. King descrie această dragoste ca fiind dragostea centrată pe nevoile celorlalți, și care descoperă pe aproape „în fiecare om pe care îl întâlnește, nefăcând diferență între prieten sau dușman, ci fiind îndreptată înspre amândoi în același timp.”⁸

King a văzut dragostea *agape* ca pe singura resursă prin care se poate crea, sau schimba în bine o comunitate. În opinia lui King, dragostea *agape* nu este o dragoste pasivă ci este una activă iar dragostea prezentată de Hristos în învățăturile sale, este o dragoste desăvârșită. Dragostea aceasta nu iubește pe cineva pentru că îi este drag sau pentru că modul acestora de a se purta ar fi agreabil. Orice om trebuie iubit, deoarece, mai presus de toate, acesta este iubit de însuși Dumnezeu.⁹

Un alt argument teologic ce a stat la baza mișcărilor sociale ale lui King și mai ales a fundamentat înțelegerea sa despre *demnitatea umană*, a fost doctrina creării omului după chipul și imaginea lui Dumnezeu,

5 Luther King, Jr., 89.

6 Luther King, Jr., 92.

7 Luther King, Jr., 92.

8 Luther King, Jr., 93.

9 Luther King, Jr., 95.

aceasta fiind cunoscută în teologie sub denumirea latină de *Imago Dei*.¹⁰ Autorul Rufus Burrow identifică atât percepția filosofică, cât și pe cea teologică a lui King în ceea ce privește natura omului:

Din punct de vedere filozofic, Martin Luther King considera că fiecare persoană este sacră și are o valoare infinită intrinsecă. Din punct de vedere teologic, el a considerat că oamenii posedă această valoare intrinsecă pentru că ei poartă în ființa lor imaginea lui Dumnezeu. Ei sunt prețioși și sacrii pentru că ei aparțin și Îi sunt prețioși lui Dumnezeu. Vorbind despre valoarea omului, King afirma: „Fiecare om este cineva deoarece el este copil al lui Dumnezeu. Omul este copil al lui Dumnezeu, creat după imaginea lui Dumnezeu și de aceea, ar trebui respectat întocmai”.¹¹

Această doctrină a fost prezentată deseori de către King în argumentațiile sale pentru o lume dreaptă, fără prejudecăți rasiale sau discriminare, o lume în care fiecare ființă umană este tratată cu respectul cuvenit unei creații a lui Dumnezeu. King l-a văzut pe Dumnezeul evreilor, al profeților și al Domnului Isus Hristos ca fiind *sursa demnității umane* întrucât Dumnezeu este cel care a dat viață omului iar acesta din urmă poartă întipărită în el imaginea lui Dumnezeu.¹²

Luther King a fost uimit să vadă cum însăși doctrina creării omului după chipul lui Dumnezeu a fost folosită pentru a susține discriminarea față de persoanele de culoare. Erau persoane albe care susțineau inferioritatea negrilor prin argumentația: „Toți oamenii sunt făcuți după imaginea lui Dumnezeu; După cum știu toți, Dumnezeu nu este Negru; De aceea Negrul nu este om”¹³ Reacția lui King la acest argument rasist și irațional a fost cât se poate de clară „toți oamenii sunt creați după chipul lui Dumnezeu; toți oamenii sunt frați; toți oamenii sunt creați egali; fiecare om este moștenitorul unei valori care vine de la Dumnezeu; fiecare om are drepturi care nu derivă de la statul în trăiești ci drepturile sunt date de însuși Dumnezeu”.¹⁴

10 Ieremia Rusu. *Bazele biblice ale dogmaticii creștine după Evanghelie* (București : Editura Universitară, 2015), 137-138.

11 Burrow, *Extremist for Love: Martin Luther King Jr., Man of Ideas and Nonviolent Social Action*, 263.

12 Burrow, 292.

13 Martin Luther King, Jr., *Where do we go from here* (Boston: Beacon Press, 2010), 77.

14 Luther King, Jr., 89.

Deoarece se făceau diferențe foarte mari între drepturile albilor și cele ale negrilor, iar aceștia din urmă erau văzuți ca fiind oameni de categoria a doua, King a abordat și acest aspect al discriminării iar argumentul său teologic a fost de asemenea bazat pe doctrina creării omului după *imaginea lui Dumnezeu*:

Imaginea lui Dumnezeu este împărțită universal și în proporții egale către toți oamenii. Nu există o scală graduală a valorii. Fiecare ființă umană poartă ștampila Creatorului. Fiecare om trem buie respectat deoarece este iubit de Dumnezeu. Valoarea unui om nu stă în intelectul său, în originile sale rasiale sau în poziția sa socială. Valoarea umană este legată de Dumnezeu. De câte ori este recunoscut acest lucru, „albul” sau „negrul” sunt înlăturate și în locul lor apar cuvintele de „fiu” și „frate”. În schimb, atunci când un negru sun vreun alt membru al unui grup minoritar sunt tratați ca obiecte și nu ca persoane, imaginea lui Dumnezeu este abuzată în aceștia și în același timp ea este constant și proporțional pierdută și de cei care cauzează abuzul.¹⁵

Importanța doctrinei despre crearea omului, atât în discursul lui King, cât și ca factor determinant pentru întregul său demers social, este observată și de autorul Richard Willis în lucrarea sa *Martin Luther King Jr. și Imaginea lui Dumnezeu*. Willis susține faptul că Martin Luther King a fost ghidat și guvernat de înțelegerea sa biblică și teologică: „Ideile teologice care sunt la baza creării omului după chipul lui Dumnezeu au direcționat marșurile sale ca și ritmul unor tobe într-un marș.”¹⁶

O personalitate ce a avut o mare influență asupra lui King a fost Mahatma Gandhi, de la care a primit o viziune asupra modului în care se poate schimba o națiune. Această perspectivă implica înainte de orice nonviolența. King îl vedea pe Gandhi ca pe „persoană din istorie care a știut să însușească etica iubirii lui Isus mai presus de simpla interacțiune dintre indivizi”¹⁷

Deși învățăturile lui Gandhi au avut un rol foarte important în modalitatea prin care s-au desfășurat protestele organizate de King, autorul Rufus Burrow identifică momentul în care învățătura sau tehnicile de

15 Luther King, Jr., 102–3.

16 Richard Wayne Willis, *Martin Luther King Jr. and the Image of God* (New York: Oxford University Press, 2009), 88.

17 Rufus Jr. Burrow, *Extremist for Love: Martin Luther King Jr., Man of Ideas and Nonviolent Social Action*, Fortress Press (Minneapolis, 2014), 201.

rezistență pasivă a lui Mahatma Gandhi au fost însușite de către Luther King. Astfel, acesta susține că înțelegerea modelului gandhian apare la Luther King abia la două luni după ce fusese demarat boicotul autobuzelor în Montgomery. Burrow consideră că începuturile demersurilor lui King au avut la bază „etica dragostei prezentate în Predica de pe Munte”¹⁸ de către Domnul Isus Hristos.

Înțelegând eficiența sistemului de protest propus de Gandhi, King a cumpărat toate cărțile pe care le-a găsit despre Gandhi însușindu-și filosofia despre nonviolență a acestuia. El era sigur că această metodă era cea mai potrivită pentru a face față problemelor sociale. Și-a dat seama că opoziția violentă dădea naștere doar la mai multă violență și dușmănie, în timp ce rezistența nonviolentă înlocuia răul cu iubirea. Conceptul folosit de Gandhi pentru a descrie nonviolența era *satyagraha*. În traducerea comună aceasta înseamnă *rezistență pasivă* ce era percepută ca o forță a sufletului. King a denumit-o *forța adevărată* sau *forța dragostei*.¹⁹ Gandhi nu considera că non-violența era lipsită de sens și nici că era o opțiune perdantă în fața violenței. Dimpotrivă, el considera că „este o armă capabilă să opună o rezistență puternică în fața violenței și în final să biruie”.²⁰

Rădăcinile acestui model al lui Gandhi nu își au rădăcinile în hinduism, ci în creștinism. Gandhi a identificat în învățăturile lui Isus Hristos multe principii compatibile cu conceptul său *satyagraha*. În mod special, în Predica de pe Munte, care pentru Gandhi a însemnat „cea mai puternică expresie a ideilor, întrucât în Predica de pe Munte Hristos prezintă realitatea alternativă la conceptele lumești de putere și dominare”.²¹

Aceeași perspectivă o îmbrățișează și autorul William Ramsay, care identifică importanța pe care Predica de pe Munte a avut-o pentru Gandhi, care redă cuvintele acestuia privitoare la sursa de inspirație a dragostei din învățătura Domnului Isus Hristos:

Noul Testament a fost cel ce mi-a aprins dorința de neprihănire și de a valorifica Rezistența Pasivă. Când am citit în cadrul Predicii de pe Munte „să nu vă împotriviți celui ce vă face rău;

18 Burrow, 203.

19 Jonathan Rieder, *The Word of the Lord Is upon Me : The Righteous Performance of Martin Luther King, Jr.* (Massachusetts: Harvard University Press, 2008), 258.

20 Burrow, *Extremist for Love: Martin Luther King Jr., Man of Ideas and Nonviolent Social Action*.

21 Johnny Bernard Hill, *The Theology of Martin Luther King, Jr. and Desmond Mpilo Tutu* (New York: Palgrave Macmillan, 2007), 134.

ci oricui te lovește peste obrazul cel drept întoarce-i și pe celălalt” și „iubiți pe vrășmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc, și rugați-vă pentru cei ce vă asupresc și vă prigonesc, ca să fiți fii ai Tatălui vostru care este în ceruri”, am fost copleșit. Rezistența pasivă este ca o sabie cu două tășuri; ea îl binecuvântează pe cel ce o folosește și de asemenea și pe cel împotriva căruia este folosită, fără a vărsa un pic de sânge.²²

Atât Martin Luther King Jr, cât și Gandhi au avut ca sursă de inspirație inițială pentru mișcările sociale pe care le-a întreprins, dragostea creștină prezentată de Domnul Isus Hristos Predica de Munte. Chiar dacă ulterior King s-a inspirat și din modelul propus de Gandhi, acesta din urmă avea la bază tot principiile creștine prezentate de Domnul Isus Hristos. King susținea că dragostea prezentată de Hristos în învățăturile sale, este o dragoste desăvârșită. Dragostea aceasta nu iubește pe cineva pentru că îi este drag sau pentru că modul acestora de a se purta ar fi agreabil. Orice om trebuie iubit, deoarece, mai presus de toate, acesta este iubit de Însuși Dumnezeu. Toate aceste argumente teologice l-au motivat și însuflețit pe King care a luat atitudine față de problemele sociale cu care se confrunta America în acea perioadă, precum: ură, discriminare, rasism, excludere sau nepăsare față de problemele sociale și promovând demnitatea umană bazată pe valorile creștine izvorâte din Sfânta Scriptură.

Revoluția socială nonviolentă a început cu un eveniment aparent minor. Pe data de 1 Decembrie 1955, o femeie de culoare, Rosa Park²³ a fost arestată deoarece a stat în autobuz pe unul din locurile rezervate doar albilor, și nu a vrut să se ridice la insistențele acestora. Acest incident a declanșat boicotul negrilor din Montgomery în care aceștia au refuzat să mai folosească autobuzele timp de aproape un an. King a fost ales ca și conducător al Asociației de Dezvoltare Montgomery. În timpul boicotului King a predicat des împotriva violenței „Iubiți-vă vrășmașii, binecuvântați pe cei vă blestemă și rugați-vă pentru cei ce vă asupresc și vă prigonesc. Și nu mergeți cu autobuzele!”²⁴ La unsprezece luni de la începerea boicotului, o curte federală a decis că segregarea din cadrul transportului comun din Montgomery era ne-constituțională.²⁵

22 William M. Ramsay, *Four Modern Prophets* (Atlanta: John Knox Press, 1986), 34–35.

23 Drew D. Hansen, *The Dream: Martin Luther King, Jr., and the Speech that Inspired a Nation* (HarperCollins e-books, f.a.), 5.

24 Carson, *The Autobiography of Martin Luther King, Jr.*, 92.

25 Luther King, Jr., *Where do we go from here*, 19.

Considerând că această mișcare nonviolentă ca o încercare de redare a demnității umane a negrilor și mai ales că întregul demers își are rădăcinile în învățăturile creștine, King a considerat că este de datoria Bisericii să susțină această mișcare. El i-a avertizat pe liderii acestor biserici că se fac vinovați de neprezentarea Bisericii în lupta pentru justiție socială pentru demnitate umană și pentru dreptate.²⁶ În același timp Martin Luther King considera că acesta este un moment prielnic pentru biserică să se implice în societate, să aibă o voce profetică și în același timp să demonstreze că faptul că Biserica apără valorile creștine și libertatea religioasă de exprimare.

În lucrarea *Gospel of Freedom*, în care Jonathan Rieder redă scrisoarea lui King din închisoarea din Birmingham, el descrie dezamăgirea celor implicați în protestul non-violent față de bisericile care au stat nepăsătoare față de mișcarea socială prin care King și cu ceilalți activiști protestau față de rasism și discriminare, prin vocea pastorului C.T. Vivian, care a evaluat bisericile din Sud:

„Creștinismul care este în Alabama nu este creștinismul Bibliei. Albii din Sud afirmă că recunosc Scriptura în duhul și litera ei, având în același timp tupeul să vorbească despre un *Hristos al dragostei*, și cu toate acestea, ei urăsc milioane de oameni doar pentru culoarea pielii lor. Predicatorii știau că membrii bisericilor lor nu sunt creștini însă au refuzat să condamne segregarea și nu au susținut mișcarea drepturilor civile care încerca să creeze o lume care să reflecte etica dragostei lui Hristos.”²⁷

În Decembrie 1964, King a primit premiul Nobel pentru pace²⁸, iar pe data de 6 August 1965, președintele Johnson a semnat Actul Drepturilor Civile²⁹. Deși semnarea acestui Act a reprezentat un mare câștig pentru demersul lui King, tot mai multe mișcări violente începuseră să apară. King a pus aceste acte de violență care nu reprezentau filosofia mișcării pe seama sărăciei survenite în urma războiului din Vietnam. Ca și păstor Baptist, el s-a declarat împotriva acestui război și a început să organizeze mitinguri împotriva războiului din Vietnam și împotriva

26 Ramsay, 41.

27 Jonathan Rieder, *Gospel of Freedom: Martin Luther King Jr.'s Letter from Birmingham Jail and the Struggle that Changed a Nation* (New York: Bloomsbury, 2013), 40.

28 Carson, *The Autobiography of Martin Luther King, Jr.*, 360.

29 Carson, 334.

sărăciei. Mitingurile sărăciei erau o idee revoluționară care nu ținea cont de rasă, naționalitate sau religie și care avea să unească victimele nedreptății economice într-un marș spre Washington³⁰. Înainte de a fi asasinat, Martin Luther a rostit un discurs în care prezenta viziunea pe care o avea asupra unei lumi mai drepte, fără inegalitate și rasism în care demnitatea umană era recunoscută pentru fiecare persoană, indiferent de rasă sau etnie. A doua zi, pe data de 4 aprilie 1968, un cetățean american de culoare albă, recidivist, pe nume James Earl Ray, l-a ucis pe Martin Luther King Jr. împușcându-l.³¹

Concluzii

Deși Martin Luther King nu a fost un profesor de teologie, ci pastor, organizator și demonstrator, din discursurile sale se pot extrage anumite convingeri religioase care au dus la o reacție față de problemele sociale cu care se confrunta America în acele vremuri.³²

În primul rând, se poate identifica la Martin Luther King Jr. faptul că a crezut în dragoste. Vorbind despre dragoste, King o percepea ca pe o forță pe care religia creștină a văzut-o ca și un principiu unificator al vieții. În opinia sa, dragostea este cheia care deschide ușile și care conduce la realitatea ultimă. Dragostea trebuie să se manifeste între oameni deoarece Dumnezeu este dragoste. Unul dintre principiile cele mai des folosite de King în discursurile sale a fost cel al întoarcerii obrazului, principiu enunțat de Isus Hristos în cadrul Predicii de pe Munte.

Un alt argument teologic foarte puternic ce l-a însuflețit pe Martin Luther King Jr. în lupta împotriva rasismului și a discriminării a fost doctrina creării omului. Așa cum susține autorul Richard Willis, „King a formulat o teologie antropologică și și-a dezvoltat înțelegerea pe ceea ce înseamnă să fii o ființă umană creată după chipul lui Dumnezeu.”³³ În concepția sa, fundamentul pentru care oamenii trebuie respectați ca

30 Luther King, Jr., *Why We can't Wait*, 95. "publisher-place": "Boston", "event-place": "Boston", "author": [{"family": "Luther King, Jr.", "given": ""}], "issued": [{"date-parts": [{"1964"}]}], "locator": "95", "label": "page"}, "schema": "https://github.com/citation-style-language/schema/raw/master/csl-citation.json"

31 Rieder, *The word of the Lord is upon me : the righteous performance of Martin Luther King, Jr.*, 57.

32 Ramsay, *Four Modern Prophets*, 45.

33 Willis, *Martin Luther King Jr. and the Image of God*, 87.

ființe umane, tratați cu demnitate și văzuți ca având o valoare intrinsecă, este faptul că au fost creați de Dumnezeu și au că fost creați după chipul Său³⁴. Așadar, nu culoarea pielii, rasa, statutul social sau capacitatea financiară dau valoare unei persoane, ci ștampila³⁵ Creatorului pe care ființa umană o poartă în ea însăși.

În același timp, Martin Luther King Jr. a fost unul dintre cei mai mari susținători ai nonviolentei ca și metodă de protest împotriva prejudecăților, a nedreptății, a rasismului și a violenței. Principiul acesta l-a înșusit tot din cadrul Predici de pe Munte a lui Hristos și de asemenea, din conceptul Gandhian al rezistenței pasive, înțelegere pe care Gandhi a adoptat-o tot din interacțiunea sa cu Predica de pe Munte și cu învățăturile Domnului Isus Hristos. Vorbind despre nonviolență, King afirma:

Modalitatea nonviolentă nu schimbă imediat inima asupritorului. Ea are rezultate mai întâi asupra inimilor și sufletelor celor ce o practică. Le dă o nouă stimă de sine; din ea izvorăsc noi resurse de putere și curaj de care nu erau conștienți. În ultimă instanță, ea atinge și pe oponent înduplecându-i conștiința, astfel că reconcilierea devine o realitate.³⁶

Un alt lucru demn de remarcat, și de o deosebită importanță deosebită este faptul că Martin Luther King a crezut în responsabilitatea socială a bisericii. În repetate rânduri el a fost dezamăgit de atitudinea pe care au avut-o bisericile de albi care nu l-au susținut în apelurile lui pentru dreptate și justiție. Deși King a continuat să spere la susținere din partea acestor biserici de albi, cei ce l-au susținut în atingerea acestor rezultate au fost membrii bisericilor de negri.

Martin Luther King a militat pentru o Biserică care să educe, care să arate adevăratele dorințe ale negrilor, în care albi să fie centrați pe o viață după voia lui Dumnezeu și nu după obiceiuri, ca biserica să ia parte în reforma socială, să se de-segregheze, și să se implice atât în justiția economică, cât și în cea socială, ca o formă de manifestare a libertății religioase. Este vrednic de remarcat faptul că Martin Luther a promovat o libertate religioasă bazată pe o implicare activă a Bisericii ca reprezentând o voce profetică ce trebuie să aibă la bază înțelegerea adevărilor

34 Rieder, *Gospel of Freedom: Martin Luther King Jr.'s Letter from Birmingham Jail and the Struggle that Changed a Nation*, 39.

35 Luther King, Jr., *Where do we go from here*, 103.

36 King, *The words of Martin Luther King Jr.*, 79.

teologice izvorâte din Scriptură pe care trebuie să le aducă în discursul contemporan ca o soluție la problemele sociale ale discriminării rasiale, ale marginalizării etnice sau a urii.³⁷

Deși Martin Luther King nu este considerat a fi un mare teolog, ci mai mult un activist pentru drepturile unei minorități marginalizate, cea a negrilor din Statele Unite, cu toate acestea mesajul său a fost unul deosebit de puternic. El și-a fundamentat demersul întregii mișcări sociale pe mesajul Predicii de pe Munte al Domnului Isus Hristos, în care, deși marginalizat, exploatat, nedreptățit și chiar victimă a violenței, a răspuns cu nonviolență și mai mult decât atât, cu dragoste. De asemenea, King a crezut în responsabilitatea socială a bisericii care trebuie să lupte pentru dreptate, justiție socială. Se poate concluda, așa cum remarcă și autorul Richard Willis, abordarea teologică a lui Martin Luther King Jr., „este de mare importanță întrucât în ea descoperim disciplina unuia care nu doar s-a gândit și a scris teologie, ci a trăit și a implementat teoria sa teologică în moduri în care puțini au reușit înaintea lui și niciunul nu a încercat după el”³⁸

Bibliografie

- Burrow, Rufus Jr. *Extremist for Love: Martin Luther King Jr., Man of Ideas and Nonviolent Social Action*. Fortress Press. Minneapolis, 2014.
- Carson, Clayborne, ed. *The Autobiography of Martin Luther King, Jr.* New York: Warner Books, 1998.
- Hansen, Drew D. *The Dream: Martin Luther King, Jr., and the Speech that Inspired a Nation*. HarperCollins e-books, f.a.
- Hill, Johnny Bernard. *The Theology of Martin Luther King, Jr. and Desmond Mpilo Tutu*. New York: Palgrave Macmillan, 2007.
- King, Correta Scott. *The words of Martin Luther King Jr.* New York: New Market Press, 1996.
- Luther King, Jr. *Why We can't Wait*. Boston: Beacon Press, 1964.
- Luther King, Jr., Martin. *Stride Toward Freedom: The Montgomery Story*. Boston: Beacon Press, 1958.
- Luther King, Jr., *Where do we go from here*. Boston: Beacon Press, 2010.

37 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Tratați într-un mod spiritual deosebirile dintre voi”, în *Argeșul ortodox*, Săptămânal teologic, bisericesc și de atitudine al Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, Curtea de Argeș, anul X, nr. 519, 9 - 15 sept. 2011, p.5.

38 Willis, *Martin Luther King Jr. and the Image of God*, 88.

- ✦ Ramsay, William M. *Four Modern Prophets*. Atlanta: John Knox Press, 1986.
- ✦ Rieder, Jonathan. *Gospel of Freedom: Martin Luther King Jr.'s Letter from Birmingham Jail and the Struggle that Changed a Nation*. New York: Bloomsbury, 2013.
- ✦ Rieder, Jonathan. *The word of the Lord is upon me: the righteous performance of Martin Luther King, Jr.* Massachusetts: Harvard University Press, 2008.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, „Tratați într-un mod spiritual deosebirile dintre voi”, în *Argeșul ortodox*, Săptămânal teologic, bisericesc și de atitudine al Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, Curtea de Argeș, anul X, nr. 519, 9 - 15 sept. 2011.
- ✦ Rusu, Ieremia. *Bazele biblice ale dogmaticii creștine după Evanghelie*. București: Editura Universitară, 2015.
- ✦ Willis, Richard Wayne. *Martin Luther King Jr. and the Image of God*. New York: Oxford University Press, 2009.
- ✦ Yancey, Philip. *Cu sufletul rămas în viață*. Cluj-Napoca: Aqua Forte, 2008.